

Jalkapalloanalyysieja 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen jälkeen

Tässä seuraavat analyysit ja tulkinnat on tehty vuoden 2008 EM-kisojen jälkeen ja ne on julkaistu vuoden 2012 EM-kisojen aikaan kirjoittamieni blogien ohessa. Linkit johdattavatkin lukijan ”reaaliaikaisiin” tulkintoihini näistä etukäteen kirjoittamistani analyysieista. Selvää on, että tätä kirjoittaessani (13.11.2019) monet seikat ovat muuttuneet, mutta tuon aikainen analyysi on toki edelleen pätevä kuvaamaan jalkapalloa ennen 2010-lukua.

Tätä päivää ei ymmärrä ellei ole käsitystä siitä, miten tähän on tultu. Tulevat kirjoitukseni myös ponnistavat myös näistä analyysieista, joten senkin vuoksi on hyvä tutustua siihen, miten tulkitsein jalkapalloa varsinkin taktisten tekijöiden suhteen kymmenisen vuotta sitten.

EM-kisat 2012 – jalkapallosta kokemuksellisesti ja sosiologisesti

<https://www.miksiliikun.fi/2012/06/12/em-kisat-2012-jalkapallosta-kokemuksellisesti-ja-sosiologisesti/>

Viimeisimpien arvokisojen saldo

EM-kisat 2008 nostivat esiin joitakin uusia piirteitä kansainvälisessä jalkapallossa, mutta kannattaa katsoa tilannetta myös vähän laajemmin eli ainakin kahdet edelliset EM- ja MM-kisat. A-maajoukkueiden menestyksen kannalta tärkeimpiä havaintoja ovat seuraavat:

Jalkapallo on yhä enemmän koko joukkueen, taktinen peli, jossa valmentajan ja joukkueen yhtenäisyyden merkitys on suuri.

1. Menestyvillä joukkueilla on omanlaisensa pelityyli, mutta siitä täytyy olla myös useampia variaatioita tilanteen mukaan. Pelityyli ja taktikka laaditaan kokonaisuuden kannalta toimivaksi, mutta pelaajien ominaisuudet ja osaamiset huomioiden.
2. Joukkueet ovat tasalaatuisempia kuin ennen – myös vaihtopenkilläiset ovat entistä tärkeämpiä mm. taktiikan vaihdoksissa. Tähtipelaajia on vähemmän, mutta erittäin hyviä pelaajia on yhä enemmän ja yksittäisten tähtien merkitys on vähenemään päin.
3. Turnauksissa mahdollisesti menestyvien määrä on kasvanut tai on aika suuri (tällä tarkoitan vaikkapa puolivälieriin pääseviä joukkueita)
4. Pelaajilta vaaditaan enemmän taktista osaamista, joustavuutta sekä monipuolisia taitoja ja kykyä pelipaikoista riippumatta. Pelaajan on osattava pelata hyökkäys- ja puolustuspelejä, ns. 2-suunnan peliä, erittäin juohevasti.
5. Pelitaidoissa keskeisimpiä asioita ovat kyky pelata pienessä tilassa (ei ainoastaan yksilön, vaan pienryhmän ominaisuus) ja etsiytyä pelattavaksi sekä taito puolustaa peittäimällä ja ryhmänä – ts. pelinlukutaitoa. Joukkueessa on myös oltava joitakin hyviä 1 vs. 1 –pelaajia, pallon ylöstuojia, erikoistilanneosaajia ja target-pelaajia (joko päällä tai oikealla liikkumisella ja suojaamisella). Fyysisistä ominaisuuksista kestävyys- ja nopeuskestävyysominaisuudet näyttävät korostuvan.

Kiteytettynä esimerkkeihin edellisen listan voisi kuvata myös seuraavalla tavalla:

1. Espanja esimerkkinä joukkueesta, jossa on erittäin tasalaatuinen pelaajisto niin ominaisuuksiltaan kuin pelitavaltaan. KeskiKenttä ja laitapuolustajat (jopa keskipuolustajat) voivat periaatteessa vaihtaa paikkaa milloin vain ja jokainen pystyy osallistumaan aktiivisesti hyökkäykseen. Silti pelaajilla on hyvin tarkasti määritellyt tehtävät ja tehtävien vaihdolla tai vaihtopelaajien avulla saadaan aikaan uusia taktisia variaatioita. Hyökkääjät ovat myös melko samantyyppisiä, mutta

monipuolisia. Portugali on periaatteessa samantyyppinen joukkue, mutta ehkä enemmän kiinni muutamasta tähtipelaajasta, jolloin pelityyli on haavoittuvampi. Myös Ranska, Italia sekä Venäjä ja Hollanti kuuluvat tähän ryhmään, jossa valmentajilla on omat hyvin voimakkaat näkemyksensä pelitaktiikasta, jota pelaajat toteuttavat hyvin kurinalaisesti, pelitilanteiden mukaan vaihdellen. Tähtipelaajatkin suostuvat erilaisiin rooleihin vastustajan ja pelitilanteen mukaan. MM-tasolla Brasilia, ja Argentiina ovat tässä ryhmässä. Taktisesti näistä joukkueista Espanja, Brasilia, Ranska, Portugali ja Hollanti pyrkivät pelin hallintaan, kun taas Italia, Venäjä ja Argentiina useimmiten, mutta eivät aina, perustavat pelinsä enemmän vastahyökkäyksiin.

2. Saksa voisi olla esimerkkinä ”Saksan pelityylistä”, mutta itse asiassa ero edelliseen ei ole enää kovin suuri taktisella puolella. Voisi jopa sanoa, että tyyppillisesti yksilökeskeiset jalkapallokulttuurit ovat ”saksalaistuneet”, jolloin ne lyövät teknisesti heikommat ja mielikuvituksettomammat saksalaiset. Tärkeää on huomata, että kyse on myös pelaajatyypeistä – saksalaisilla, pohjoismaalaisilla, briteillä ei ole riittävästi pelaajia, jotka voisivat toteuttaa espanjalaista pelitapaa. Mutta toisaalta näillä mailla on pitkiä, vahvoja pelaajia, joita eteläeurooppalaisilla ei ole. Saksalaisten ja pohjoismaalaisten vahvuus onkin – ja voiakin – olla pelaajatyypien heterogeenisuudessa, kun joukkueista löytyy sekä pieniä ja vikkeliä että isoja ja ulottuvia pelaajia. Ongelma on ollut viime aikoina siinä, ettei edes Saksa pysty hallitsemaan peliä esimerkiksi Espanjaa tai Brasiliaa vastaan. Taktisesti Saksa pyrkii pelin hallintaan, samoin esimerkiksi Englanti, kun taas Ruotsi pyrkii ennen kaikkea pelin kontrollointiin ilman varsinaista pelin hallintaa ja esimerkiksi Tsekki vastaiskuihin.

3. Kreikka, Turkki, Etelä-Korea ovat esimerkkejä joukkueista, joita voisi kutsua taktisiksi yllättäjiksi. Loppurnauksissa on aina maita, joiden joukkueet yllättävät vastustajat erikoisilla taktiikoillaan. Kreikka yllätti vuonna 2004 EM-kisoissa kaikki, Turkki – toisenlaisella taktiikalla – yllätti vuonna 2008 EM-kisoissa ja Etelä-Korea omissa MM-kisoissaan 2002. Näillä mailla ei ole varsinaisia huippupelaajia, mutta he tekevät itselleen sopivan joukkuetaktiikan ja pelaavat sen puolesta lähes intohimoisesti toisiaan tukien tietäen myös olevansa altavastaajia ja yllättäjiä. Taktiikat perustuvat yleensä erittäin vahvaan puolustukseen ja nopeaan vastaiskupeliin ja hyviin erikoistilanteisiin.

4. Afrikan, Balkanin ja osin Etelä-Amerikankin joukkueet voisi vieläkin – valitettavasti – luokitella tässä jaossa samaan osastoon, koska kaikilla on samat ongelmat huippupelaajien ja yhteisen joukkuetaktiikan ja –hengen yhteensovittamisessa. Kroatia, Kamerun, Nigeria, Ghana, Senegal, Serbia ovat huippujoukkueita, joiden pelaajistossa on paljon isoja ja pienempiä tähtiä, joiden on vaikeata noudattaa riittävää kuria ja yhtenäisyyttä menestyäkseen todellisella huipulla, jolla tässä tarkoitetaan voittoja ja mitalisijoja. Hyökkäyspeli voi olla mielikuvituksellista yksilöiden ja pienryhmien välisiä kuvioita, mutta puolustuspelissä tapahtuu kummallisia repsahduksia, vaikka joukkueiden puolustuspeli onkin nykyään kehittyneempää kuin aiemmin.

Tämän jaottelun olisi voinut tehdä toisinkin, vaikkapa tarkastellen yksinomaan pelitaktiikoita tai yksinomaan pelaajatyyppejä tai vaikkapa sosiaalista organisoitumista tai vaikkapa pelkästään fyysisiä ominaisuuksia. Enää ei kuitenkaan voi niputtaa joukkueita maan tai jalkapallokulttuurin mukaan, koska A-maajoukkueetasolla globalisaatio on johtanut siihen, että peliä voidaan periaatteessa pelata samalla tavoin riippumatta pelaajatyypeistä tai pelikulttuurista. Ne on otettava huomioon, mutta huipputasolla joukkueiden on kyettävä pelaamaan taktiikoilla, jotka eivät välttämättä ole perinteisiä – Brasilia on selvin esimerkki, mutta tämä koskee vaikkapa Venäjää tai Portugalia, joiden perinteiset pelityylit ovat muuttuneet vahvojen valmentajien myötä.

Kansainvälisen jalkapallon kehityspiirteitä

Edellä tuli mainittua yksi tärkeimmistä muutoksista: globalisaatio on merkinnyt sitä, että kansalliset piirteet huippujalkapallosta ovat sekoittumassa toisiinsa. Valioliigan kaltaiset sulatusuunit ovat merkinneet sitä, että ”brittifutis” ei ole enää entisensä. Maailman parhaat kohtaavat toisensa jatkuvasti seurajoukkueiden sisällä ja välillä, joten tekninen ja taktinen pelaaminen kehittyy ja yhtenäistyy. Joskus myöhemmin voi olla jopa se vaara olemassa, että samankaltaistuminen johtaa pelin tason laskuun, mutta tällä hetkellä se näyttää johtaneen sen nousuun. Toki on vielä niin, että joillakin maajoukkueilla on käytössään pelaajia, jotka eivät ole globaaleja tyyppisiä, mutta jotka silti voivat menestyä. Venäjä, Etelä-Korea, Meksiko, Paraguay voisivat olla hyviä esimerkkejä tällaisista maajoukkueista, joiden pelaajat tulevat edelleen pääosin omista sarjoista. Espanjan maajoukkueen menestymättömyyden yksi syy saattoi pitkään olla se, että espanjalaiset pelaajat eivät halunneet lähteä muiden maiden sarjoihin kehittymään globaaleiksi tähdiksi. Vieraskentillä espanjalaiset ovat oppineet pelaamaan monenlaisilla taktiikoilla ja monenlaisten vastustajien kanssa. Tietysti myös ”La Ligan” kansainvälistyminen on auttanut asiassa.

Globaalisti on tapahtunut se, että joidenkin suurien jalkapallomaiden liigat – Englanti, Espanja, Italia, Saksa – ovat omassa luokassaan. Sitten on joukko maita, joiden liigat ovat kovia ammattilaisliigoja, mutta joissa myös kansainvälisyys on korkeaa tasoa. Ranska, Hollanti, Turkki, Venäjä, Skotlanti, Kreikka, Brasilia, Argentiina ja supermaidet kakkosliigat kuuluvat tähän ryhmään. Sen jälkeen on maita, joissa pelataan ammattilaisina ja on koviakin joukkueita, mutta taso liigan sisällä vaihtelee paljon. Belgia, Sveitsi, Ruotsi, Norja, Portugali, Japani, USA, Meksiko mainittakoon näistä maista, joita on runsaasti. Kaikissa näissä kansainvälisyys lisääntyy, vaikka eroja maiden välillä on tässäkin suhteessa runsaasti. Valioliiga lienee kansainvälisin superliigoista, kun taas La Liga edelleenkin kansallinen.

On myös huomioitava ylikansalliset liigat eli Champions League ja Eurooppa liiga etunenässä, jotka vaikuttavat erittäin paljon jalkapalloon kansainvälisellä tasolla. Pelaajat ja joukkueet tottuvat pelaamaan erilaisia joukkueita, erilaisia taktiikoita ja erilaisia pelaajia vastaan. Käymättä läpi taktiikoiden kehitystä seurajoukkueitasolla sen tarkemmin, on selvää, että samat trendit kuin maajoukkueissakin on sielläkin näkyvissä – Alex Ferguson, Jose Mourinho, Arsene Wenger tai Pep Guardiola ovat itse asiassa tuoneet valmentaja- ja pelitaktiikkakeskeisen jalkapallon myös maajoukkueitasolle kopioitavaksi. ManU pelaa vuodesta vuoteen samankaltaisella taktiikalla tai ainakin valmentajajohtoisesti, vaikka huippupelaajat vaihtuvat.

On myös tapahtunut se, että monet kansalliset liigat riutuvat tai kamppailevat elintilastaan. Hyvät pelaajat jättävät maan heti kun voivat ja pelin taso kalpenee huipputason rinnalla varsinkin, kun vertailuasetelmia on runsaasti TV:n välityksellä ja erilaisissa kv. sarjoissa. Näissäkin liigoissa voi olla huippujoukkueita, kuten norjalainen Rosenborg on osoittanut. Se ei kuitenkaan ole kovin todennäköistä, vaan pohjautuu jatkuvaan koviin kv. kilpailuihin osallistumiseen.

Näillä globaaleilla trendeillä on tietysti suuret vaikutukset siihen, miten kansallista, tässä tapauksessa suomalaista, huippujalkapalloa tulisi kehittää. Tässä ei ole syytä mennä kovin syvälle jalkapallon talouteen ja muihin resursseihin, vaikka niillä tietysti on omat erittäin suuret vaikutuksensa jalkapallomenestykseen. Jatkossa talouteen viitataan silloin, kun resurssikysymys on oleellista aiheen kannalta.

<https://www.miksiliikun.fi/2012/06/27/em-kisat-2012-jalkapallosta-kokemuksellisesti-ja-sosiologisesti-3/>

Suomalaisen jalkapallon kehityspiirteitä

Ensin lyhyt kuvaus ”Suomen mallista”. Suomen A-maajoukkue kootaan nykyään lähes täysin ulkomailla pelaavista ammattilaisista. Se näyttää olevan valintakriteerinä tärkeämpi kuin pelaajan mahdolliset ominaisuudet tai esimerkiksi hyvät pelit kotimaan liigassa tai juniorimaajoukkueissa (Mixu Paatelainen on tosin poikennut tästä ulkomaisten valmentajien dogmista ottamalla mukaan myös kotimaan liigapelaajia). Kokemus Ruotsin tai Norjan liigassa on ollut kovempi meriitti kuin erittäin hyvät otteet Suomen liigassa.

Suomen mallissa luotetaan kansainväliseen kokemukseen, mikä tarkoittaa sitä, että kaikkien potentiaalien pelaajien tulee lähteä pois Suomesta. Tämä on siis yksi lähtökohta, joka voi olla yhtä hyvin järkevä ja oikea kuin jossakin määrin yliampuvakin. Vaihtoehtoa tälle ei juuri ole, joten se on otettava yhdeksi lähtökohdaksi.

Suomalaisten A-maajoukkuepelaajien taso on noussut, jos sitä mitataan kansainvälisellä kokemuksella ja maajoukkuepelaajien pelitaidon tasaisuudella. Varsinaisia huippupelaajia on edelleen vähän ja hekin ovat vanhenemassa. Oikeastaan voikin sanoa, että kansainvälisiä huippupelaajia on tällä hetkellä Suomessa vain yksi (tarkoitin siis Sami Hyypiää).

Hyvin usein suomalainen jalkapallokeskustelu – ja miksei myös jääkiekkokeskustelu – pyörii ympyrää, jossa päivitellään valmennusjärjestelmän heikkoa kykyä tuottaa huippupelaajia. Vaikka tämä on totta suomalaisessa jääkiekkosakin, niin silti Suomi voitti olympiakisoissa 2010 pronssia ohi monien sellaisten maiden, joilla ainakin suomalaisten mielestä oli parempia pelaajia (monissa muissakin maissa toki käydään tätä samaa keskustelua – omat pelaajat eivät tunnu koskaan olevan riittävän hyviä joidenkin mielestä).

Myös jalkapallossa on viime vuosinakin nähty menestyneitä maajoukkueita, joissa ei ole ollut varsinaisia maailman tähtiä. EM-kisojen 2008 parhaaksi pelaajaksi valittu Espanjan **Xavi** ei myöskään ollut edes kisojen direktoraatin mielestä yksilönä mikään varsinainen tähti, vaan hän ilmensi Espanjan onnistunutta taktiikkaa omalla monipuolisuudellaan ja pelattavuudellaan. Toisin sanoen huippumaidenkaan arvokkaimmat pelaajat eivät ole välttämättä niitä kaikkien arvostamia huippuja.

Suomenkaan menestys ei ole siis välttämättä kiinni siitä, että meiltä puuttuisi todellisia supertähtiä. Tämä on monestakin syystä tärkeä havainto, jos se on totta, koska silloin Suomen A-maajoukkueen menestysmahdollisuudet lisääntyvät huomattavasti. Jos taas oletetaan, että Suomen menestys on kiinni siitä, että Suomessa on vaikkapa puolen tusinaa kansainvälistä tähteä, niin keinot menestykseen ovat toisenlaiset ja kapeammat kuin jos uskotaan menestyksen tulevan myös muilla keinoilla.

Näyttäisi kuitenkin siltä, että supertähdet eivät yksilöinä enää ratkaise niin paljon suurkisamenestystä, kun joukkuepelistä ja -taktiikasta on tullut yhä tärkeämpää. Kaiken lisäksi miljoonien jalkapallopelaajien maailmassa todennäköisyys sille, että Suomessa kasvaisi tai valmennettaisiin supertähti on niin pieni, että siihen tuskin kannattaa sijoittaa kaikkia pelimerkkejä. Kun edes brasilialaiset eivät voi luottaa siihen, että supertähdet tuovat automaattisesti menestystä, niin Suomessa supertähtiin tai niiden puutteeseen vetoaminen on usein vain älyllistä laiskuutta.

Suomessa tulisi kyllä ehdottomasti olla entistä enemmän tasalaatuisia, hyvää maajoukkueetasoa olevia pelaajia. Tilanne on parantunut viimeisten vuosien aikana, mutta silti A-maajoukkuekelpoisten eli hyvää kansainvälistä tasoa olevien pelaajien määrä tulisi nousta reilusti yli kahdenkymmenen. Tämä voisi olla pelaajamateriaalin osalta se kysymys, josta pitäisi puhua ja

johon pitäisi pyrkiä, kun mietitään suomalaisen jalkapallovalmennuksen ja –järjestelmän kehittämistä.

Kun riittävän tason omaavien pelaajien määrä on kuitenkin pikkuhiljaa lisääntynyt, niin en olisi äärimmäisen huolestunut pikkujunioreiden valmennuksesta. Hyppäys 12-vuotiaasta A-maajoukkueeseen on huikea huipputaitavalle ja –lahjakkaalle kaverillekin – ja heitä pitäisi olla todella paljon, jotta voisimme olla varmoja uusista ”litmasista”. ”Litmasia” ei synny eikä kehity huippumaissakaan jatkuvasti, joten realistisempaa on tähdätä ”nurmeloihin” ja ”väyrysiin”. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö lasten ja nuorten valmennuksessa olisi paljon kehitettävää, mutta on selvää, että keskustelu suomalaisen jalkapallon kehittämisestä ei saa jäädä tälle tasolle.

Suomalaiset eivät itse asiassa pärjää missään urheilulajissa huippulahjakkuuksilla, vaan hyvin ja monipuolisesti valmennetuilla yksilöillä, jotka osaavat yhä paremmin pelata joukkuepelejä erilaisilla taktiikoilla. Suomalaisen jalkapallon haaste on se, että juniorin tie kulkisi eteenpäin sekä valmennuksellisesti että muutoin tuetusti. Perheen ja erilaisten asiantuntijoiden merkitys nuorten kasvussa huipulle on noussut kaikissa lajeissa, mutta jalkapallossa tämä on erityisen tärkeää, koska valitettavan suuri osa potentiaalisista kyvyistä hukataan jo juniorivaiheessa. Mikä johtuu osin suomalaisen jalkapallokulttuurin heikosta tasosta ja laadusta.

Yhä nuorempien juniorien tasoryhmien sijaan on olemassa paljon yksinkertaisimpia keinoja tehostaa valmennusta: ylimääräiset harjoitukset innostuneimmille, vanhempien junioreiden ryhmässä tai erilaisissa akatemioissa. Ei hyvä juniori saa tarpeeksi vastusta samanikäisistä kavereista, jos hän on todella hyvä. Mikään ei kai estä hyvää ja innokasta kaveria pelaamasta ja harjoittelemasta vanhempien junioreiden kanssa?

Toki hyvät yksilö- ja varsinkin pienryhmäharjoitukset innokkaimmille tulisi organisoida seuran puolesta, mutta ei näitä lisäharjoituksia varten tarvitse koko kilpailusysteemiä muuttaa (lyhyesti: hyvä juniori saa kovia pelejä pelaamalla vanhempien junioreiden ja aikuisten kanssa eikä näitä yksilöitä varten tarvitse saman ikäisten joukkueista koota muutamaa huippujengiä, jotta nämä yksilöt kehittyisivät – muillakin elämänoilla lahjakkuudet hyppivät luokkien yli, aloittavat yliopiston aiemmin, hakevat lisäoppia erityisjärjestelyin). Jalkapallolla on suuri kasvatuksellinen merkityksensä eritoten niille, joista ei koskaan tule aikuisiässä pelaavia.

Suomalaisessa järjestelmässä, joka perustuu lähiseuroille, on aika vaativaa saada aikaan eri tasoryhmiä ja niihin omat kilpailujärjestelmänsä aivan pienille junioreille. Pikkujuniorin tulisi siirtyä heti isompaan seuraan, joka saattaisi tyssätä harrastuksen heti alkuunsa. Tutut kaverit ja lähiympäristö ovat nekin erittäin tärkeitä nuoren jalkapalloilijan kehitykselle. Siksi yhdistelmä, jossa nuori pelaa ja harjoittelee oman seuran eri-ikäisten kanssa (jos valmennus on kohtuullisesti järjestetty) ja käy välillä huippuvalmennuksessa periodisesti olisi kehittävämpää kuin järjestellä ikäluokkiin tasojoukkueet ikävaiheessa, jossa ei vielä tiedetä kovinkaan varmasti kenestä voisi tulla hyvä.

Tarinat muutamista huippulahjakkuuksista, joita kuljetellaan maailman ääristä toiseen, ovat jopa huippupelaajien osalla erittäin harvinaisia. Paljon yleisempää on sekin, että afrikkalainen ja eteläamerikkalainen – tai ruotsalainen – köyhälistön lapsi pääsee maailman huipulle. Emme kai niitäkään halua matkia, vaikka se näyttäisi olevan tehokkain tapa kasvattaa todellisia huippuja? Kaikille Zlatanin lapsuus ja nuoruus ei kai olisi kuitenkaan sopivaa?

Mielenkiintoista on sekin, että esimerkiksi Kemi, Pietarsaari tai vaikkapa Mikkeli on tuottanut pelaajia aika hyvin A-maajoukkueeseen, vaikka ”systeemit” näissä pikkukaupungeissa eivät yllä

lähellekään pääkaupunkiseudun tasoa. Teho on kuitenkin parempi kuin monella isolla ja merkittäväällä jalkapallokaupungilla suhteessa harrastajamääriin ja resursseihin. Kannattaisi siis vilkaista myös kotimaahan päin, kun mietimme pelaajien kasvattamista.

Pikkupaikkakunnalla nuori lupaus pääsee helpommin pelaamaan vanhemmissa ikäluokissa ja aiemmin myös miesten joukkueisiin. Sen sijaan heiltä jää kokematta junioritasojen mestaruudet ja turnausvoitot. Oma osaaminen suhteellistuu, kun pääsee kokeilemaan osaamistaan isompien, vahvempien ja nopeampien kanssa. Ja oppii näkemään työn teon tärkeyden. Sillä lahjakkuuksia on jalkapallossa niin paljon rekrytoituna pelin kimppuun, että Suomessa pääpainon täytyy ehdottomasti olla hyvässä, pitkäjänteisessä valmennuksessa ja sopivien pelien pelaamisessa. Käsittääkseni haaste on nimenomaan tällä hetkellä ikäluokissa 16-22 –vuotta. Tämä koskee myös muita lajeja kuin jalkapalloa.

Suomi pärjää jääkiekossa ja lentopallossakin oikeastaan niin hyvin kuin on järjellisesti ajatellen mahdollista, vaikka kummassakaan lajissa ei Suomessa ole varsinaisia supertähtiä. Taktinen osaaminen, sisään ajettu pelitapa ja erittäin hyvä henki ovat kuitenkin kummankin taustalla. Hyvä tuki tuossa ratkaisevassa ikävaiheessa on jalkapallossa vielä tärkeämpää kuin jääkiekossa, jossa kotimaan liiga tarjoaa jo houkuttelevan vaihtoehdon ammattilaisvaihtoehtoineen. Jalkapalloilijan urasuunnittelu on haasteellisempaa, sillä lähellekään kaikki kyvykkäät nuoret eivät voi lähteä nuorena ulkomaille.

Tässä ei ole syytä analysoida syvällisesti kaikkia elementtejä, joista on käyty keskustelua suomalaisen jalkapallon kehittämiseksi, mutta muutama sana voidaan sanoa kansallisen liigan ja A-maajoukkueen menestyksen välisestä suhteesta. Suomen pääsarja on tasoltaan, resursseiltaan ja osin tavoitteiltaan sellainen, että se ei juurikaan tuota A-maajoukkuepelaajia.

Toki ei ole syytä aliarvioida sitä, että kuitenkin melkein kaikki A-maajoukkuepelaajat ovat pelanneet myös Suomen liigassa, vaikka vain vähän aikaa. Sieltä siis ”scoutataan” pelaajia parempiin sarjoihin, vaikka yleisöä ei kovin paljon olisikaan. Myös pelaajat itse luottavat tähän scouttaukseen, jos on uskomista tekemääni pieneen tutkimukseen yhdessä Liigajoukkueessa (Tiuhonen Arto (2007) Miehisuusvalinnat jalkapalloilijan elämässä. Teoksessa Ikonen H. & Nevala A. Kuningaspelin kentät – Jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä. Helsinki. Gaudeamus 2007.)

Sen sijaan mielenkiintoista – ja huolestuttavaakin – oli se, että pelaajat eivät pitäneet A-maajoukkueetta tai nuorten maajoukkueita tavoitteinaan, vaikka kolmasosalla oli tavoitteena kansainvälinen ura huippuliigassa ja samoin kolmasosalla pienemmässä ulkomaan liigassa. Vaikka otos on pieni, niin se voi kertoa yleisemmästäkin suhtautumistavasta pelaajien keskuudessa, vaikka maajoukkueisiin on käsittääkseni edelleenkin tultu hyvin innostuneesti. Maajoukkueita ei kuitenkaan nähdä oman uran kannalta niin tärkeinä kuin on ehkä kuviteltu. Parantunut ”scouttaaminen”, taustojen selvitys ja agenttien suhteet ja luotettava pelaaminen liigassa tai alemmankin divisioonan joukkueessa ovatkin ehkä tärkeämpiä tekijöitä kuin yksittäiset onnistumiset maajoukkueissa?

Liigaa kuitenkin moititaan kehityksen jarruksi tai ainakaan se ei tunnu kiinnostavan yleisöä tarpeeksi. Ehkä kannattaisi ajatella, että globaaleilla markkinoilla Suomen liiga nyt kuuluu markkina-alueeseen, joka ei ole, eikä tule olemaan, riittävän kiinnostava, jotta siihen kannattaisi sijoittaa ylettömästi taloudellisia resursseja. Eikä myöskään hakata päätään seinään etsimällä syytä A-maajoukkueen menestymättömyyteen liigasta tai huonosta jalkapallokulttuurista. Se olisi myös eräänlaista luovuttamista ”suuremmille voimille”.

Realistista olisi ajatella, että Suomessa olisi muutama seura, joka kykenee etenemään kansainvälisillä areenoilla alkukierroksia pidemmälle. Tämä vaatisi varmaankin sen, että seurojen taustalle saataisiin pitkäjänteinen rahoitus ja valmennus. Se päätös taas tulee jostakin muualta kuin liigasta tai liitosta. Suuressakin maailmassa isot seurat ovat miljardöörien leikkikenttiä, miksei siis Suomessa odotettaisi samaa ihmettä eikä syyteltäisi toisiamme huonosta ”jalkapallotuotteesta”.

Jalkapallomaantieteen kannalta katsottuna voisi asiaa toki analysoida niinkin, että Suomi on ja voisi olla myös muunmaalaisten lupaavien pelaajien kasvualusta kuin suomalaisten. Suomeenhan tulee jo tällä hetkellä aika paljon pelaajia Afrikasta ja Itä-Euroopasta. Toisaalta ”jalkapallomaantiede” voisi vauhdittaa Pohjoismaiden ja vaikkapa Baltian maiden superliigan perustamista, jolloin kiinnostus suomalaisen huipuseuran omistamiseen bisnesmielessäkin lisääntyisi.

Suomalaisen jalkapallon kehittäminen

On kuitenkin aika siirtyä itse asiaan eli niihin tekijöihin, joilla Suomen A-maajoukkue saataisiin ainakin lähemmäs tavoitettaan. Tällöin kyse on ennen kaikkea valmennuksellisista asioista, pelaajien ja pelin kehittämisestä. Toimijoina tärkeimmät ovat Palloliitto ja sen alueet/piirit, seurat ja joukkueet sekä perheet. Ihmisistä ehdottomasti tärkeimpiä ovat valmentajat, mutta tärkeitä ovat myös muut joukkueiden toimijat, kuten huoltajat ja joukkueidenjohtajat, vanhemmat ja yhä yleisimmiksi käyvät pelaaja-agentit. ja tarkkailijat. Valmentajia on kaikilla tasoilla ja heidän ammattitaitonsa ja kykynsä toimia omassa ympäristössään tehokkaasti ovat tärkeitä kehittämisen kohteita.

Aluksi vedetään yhteen aiemmin kirjoitettua ja lisätään siihen vielä tässä vähemmälle jäänyt arviointi tekijöistä, jotka vaikuttavat A-maajoukkueen tason nostamiseen, mutta jotka ovat joko itsestään selviä – kuten pelaajien fyysiset, tekniset, taktiset osaamiset – tai sitten asioita, jotka vaatisivat paljon laajemman käsittelyn – kuten pelitaktiikkojen tarkat analyysit – ja ovat siten tässä vain arvioinnin kohteina ilman sanallista analyysia.

Ensimmäisessä taulukossa olen arvioinut 13 eri muuttujaa, jotka vaikuttavat A-maajoukkueen menestykseen. En väitä, että siinä olisivat kaikki, mutta luulen, että siinä ovat tärkeimmät niistä, joihin voi vaikuttaa. Arviointi on toteutettu siten, että vertaan kutakin ominaisuutta viiteen eri ”jalkapallojärjestelmään”, jotka edellä nimesin tietyn maan mukaan Espanjaksi, Saksaksi, Kreikaksi, Afrikaksi ja vielä Ruotsiksi, jonka nostin tähän sen vuoksi, että se on monin tavoin lähinnä Suomea, joka tietenkin on tässä taulukossa mukana.

Taulukon tarkoituksena on osoittaa se, että eri järjestelmissä on erilaisia vahvuuksia ja heikkouksia eikä mikään järjestelmä siten ole täydellinen. Mutta sen tarkoitus on myös osoittaa se, mitä tekijöitä Suomessa pitää kehittää, voidaan kehittää ja myös tietenkin sen, mitkä asiat ovat hyvin ja mitä asioita ei yksinkertaisesti pysty kehittämään samalle tasolle kuin jossakin muualla. En väitä, että analyysini olisi miltään osin tarkka tai että se perustuisi syvälliseen tuntemukseen ko. jalkapallojärjestelmistä ja -kulttuureista. Uskon kuitenkin, että tällainenkin arviointi auttaa näkemään oman järjestelmämme kehityskohteet realistisesti. Arviointiasteikkoni on 1 (erittäin huono)... 5 (erittäin hyvä).

TAULUKKO 1: Erilaisten jalkapallon valmennusjärjestelmien vertailua keskeisten A-maajoukkueen menestykseen vaikuttavien tekijöiden suhteen. Taulukossa lihavoidut kohdat ovat yhteenlaskettuja osuuksia niiden alla olevista osatekijöistä.

Tekijä/maat	Espanja	Saksa	Kreikka	Afrikka	Ruotsi	Suomi
--------------------	----------------	--------------	----------------	----------------	---------------	--------------

Pelaajamateriaali (A-maaj.)	21	22	18	16	20	14
Tekninen osaaminen	5	4	3	4	4	3
Taktinen osaaminen	4	5	5	2	5	3
Fyysinen osaaminen	4	5	4	3	4	4
Psyykinen osaaminen	4	5	4	3	4	2
Supertähdet	4	3	2	4	3	2
Valmennus	14	19	18	9	17	12
Oma pelitapa	4	5	5	3	5	3
Valmentajan osaaminen	4	5	5	2	4	3
Valmistautuminen kisoihin	3	4	5	3	4	3
Valmennuksen taso (Yleinen)	3	5	3	1	4	3
Valmennuksen taustat	17	15	12	12	13	9
Pelaajamateriaali	5	4	2	4	3	2
Liigan taso	5	4	3	2	3	2
Pelaajien tukeminen	2	3	3	1	4	3
Nuorten motivointi	5	4	4	5	3	2
YHTEENSÄ	52	56	48	37	50	35

Kehittämisen pohjaksi on hyvä olla vertailevaa tietoa siitä, miten muut maat tai tässä tapauksessa A-maajoukkueet tietyllä tavalla ryhmiteltynä pyrkivät saavuttamaan Euroopan tai maailman huipun. Ennen kuin menen tarkemmin analysoimaan taulukkonni tietoja otan pohjaksi vielä kaksi taulukkoa, joista ensimmäisessä analysoin edellistä tarkemmin nykyjalkapallon pelitaktisia vaihtoehtoja, joista Suomenkin oma pelitapa jotenkin on löydettävä ja kehitettävä ellei sitä jo ole (valmentajan vaihdoksen takia minulla ei ole tarpeeksi materiaalia arvioida tätä ja menneisyyteen päin katsomalla ei voi ainakaan yksiselitteisesti väittää, että Suomen A-maajoukkueella olisi ollut jokin pysyvä oma pelitapa, vaan että se on vaihdellut valmentajan mukaan).

Arvioitavat kohteet ovat: oma pelitapa, jolla tarkoitan hiukan pidempään jatkunutta kehityslinjaa, joka pääpiirteissään säilyy valmentajasta riippumatta; hallinta – vastahyökkäys –arviointini perustuu sille, että karkeasti ottaen jalkapallotaktiikat voidaan jakaa hallintaan pyrkiviin (pallon hallinta, painopiste vastustajan kenttäpuoliskolla) taktiikoihin ja vastahyökkäystaktiikoihin (pallon riisto ja nopea vastahyökkäys), joista toki on monia variaatioita; joukkue – yksilö –arviointini perustuu ajatukselle siitä, miten taktiikat laaditaan eli joko hyvien yksilöiden ympärille tai sitten valmentajan näkemykselle; taktiikan vaihdoskyvyllä tarkoitan pelitavan tai –taktiikan muuttamiskykyä sekä eri otteluissa että yksittäisissä peleissä. Jälkimmäinen on edelleen varsin haasteellista ja varmaankin yksi nykyjalkapallon tärkeimpiä kehityskohteita.

Pisteitä annan taas 5...1 –asteikolla niin, että ensin mainittu puhtaimmillaan antaa viisi pistettä eli esim. hallintaan eniten pyrkivä joukkue saa viisi ja vastahyökkäykseen eniten panostava saa yhden pisteen. Pisteet eivät ole siis mitenkään paremmuusjärjestystä osoittavia, sillä hyvä vastahyökkäysjoukkue pelaa tietysti menestyessään täydellistä peliä, kuten esimerkiksi Italia, Kreikka tai Argentiina ovat hyvin osoittaneet.

TAULUKKO 2: A-maajoukkueiden pelitaktisten tekijöiden arviointia.

Tekijä	Espanja	Saksa	Kreikka	Afrikka	Ruotsi	Suomi
Oma pelitapa	4	5	5	3	5	2
Hallinta — vastahyökkäys	4	5	1	3	3	2

Joukkue — yksilö	3	4	5	2	4	3
Taktiikan vaihdoskyky	5	3	2	3	3	2
Joukkueen taktinen kypsyy	4	4	4	2	4	3

Kolmas taulukkoni kertoo siitä, mihin asioihin Suomen Palloliitolla ja sen alueorganisaatioilla on mahdollisuus vaikuttaa, mihin A-maajoukkueen valmentajalla on mahdollisuus vaikuttaa ja mihin seuroilla on mahdollisuus vaikuttaa. Tämä on erityisen tärkeää tietoa sen vuoksi, että tiedettäisiin, kuka tai mikä organisaatio voi asioihin vaikuttaa. Kun tiedetään, mitä tulisi tehdä ja kuka/mikä sen voi tehdä, niin voimme myös aidosti kehittää kyseistä aluetta. Arvioin vielä kehittämiseen kuluvan ajan vuosina.

TAULUKKO 3: A-maajoukkueen menestykseen vaikuttavat tekijät ja ”vaikuttajat”.
Arviointiasteikko 1 (vaikuttaa hyvin vähän)... 5 (vaikuttaa erittäin paljon).

Tekijä	SPL	Päävalmentaja	Seurat	Perhe	Vuosia
Pelaajamateriaali (A)	16	17	18	17	
Tekninen osaaminen	3	2	4	4	5-10
Taktinen osaaminen	4	5	3	2	1-5
Fyysinen osaaminen	3	4	4	4	1-5
Psyykinen osaaminen	4	5	3	3	1-5
Supertähdet	2	1	4	4	5-10
Valmennus	17	16	10	8	
Oma pelitapa	4	5	2	1	1-3
Valmentajan osaaminen	4	5	1	0	2
Valmistautuminen kisoihin	4	4	3	4	0-1
Valmennuksen taso (Y)	5	2	4	3	2-5
Valmennuksen taustat	14	9	19	15	
Pelaajamateriaali	4	2	5	4	2-5
Liigan taso	2	1	5	3	5-10
Pelaajien tukeminen	4	3	4	4	1-5
Nuorten motivointi	4	3	5	4	2-5
YHTEENSÄ	47	42	47	40	

<https://www.miksiliikun.fi/2012/07/08/em-kisat-2012-jalkapallosta-kokemuksellisesti-ja-sosiologisesti-4/>

Mitä arvioinneista opimme?

Taulukoiden kaikkien taustatekijöiden läpikäyminen olisi erittäin kiinnostavaa, mutta artikkelin tavoitteiden kannalta nostan esiin asioita, joiden kehittämisen avulla Suomen A-maajoukkueen tavoite pelata lähes jatkuvasti arvoturnauksissa voisi parhaiten toteutua.

Pelaajien osaamiset

Arviointini mukaan suomalaiset pelaajat jäävät jälkeen sekä taktisessa että psyykkisessä osaamisessa sellaisista joukkueista, jotka ovat pärjänneet arvoturnauksissa. Suomi ei kalpene tekniikassa eikä fyysikassa esimerkiksi Kreikan rinnalla, mutta joukkue oli neljä vuotta sitten – ja osin vieläkin – taktisesti ja henkisesti paljon Suomea parempi. Ongelma on onneksi voitettavissa,

koska lähtökohtaisesti suomalaisten on käsittääkseni paljon helpompi omaksua joukkuepelitaktiikoita kuin esimerkiksi kreikkalaisten.

Henkisen vahvuuden ja osaamisen hankinta toki vaatii myös konkreetteja hyviä kokemuksia, jotka vahvistavat henkistä kanttia, mutta osa siitä on myös opittavissa ja hankittavissa esimerkiksi tukea ja luottamusta lisäävillä toimilla – hyvät valmistautumiset otteluihin ja turnauksiin, luottamus valmentajan ja pelaajien ja liiton kesken jne.

Teknisen osaamisen kehittäminen on tietysti pidempi projekti, mutta supertähtiäkin voi jalkapallossa syntyä nopeasti – usein melko keskitasoinen pelaaja nousee arvoturnauksessa tasolle, jossa häntä voi pitää supertähtenä. Esimerkkeinä olkoon **Jevgeni Arshavin tai Xavi** tai jopa **Iker Casillas** (ensimmäisessä, yllättävässä turnauksessaan). Mutta, kuten jo kirjoitettu, yhä useammin A-maajoukkueitten menestys perustuu hyvälle taktiselle joukkuepelaamiselle eikä yksittäisille tähdille. Ja tähtienkin on noudatettava yhteistä taktiikkaa yhä tiukemmin.

Yhteenvetona voi sanoa, että A-maajoukkueen pelaajien osaamiseen voivat vaikuttaa yllättävän paljonkin maajoukkueen valmentaja ja Palloliitto, vaikka voisi kuvitella, että pelaajien osaaminen on kiinni vain seuroissa tai perheissä tehtävästä työstä. Nostin tähän perheen ja läheiset yhdeksi arvioitavaksi kohteeksi, koska se on yhä tärkeämpi tekijä huippu-urheilussa ja esimerkiksi yksilölajeissa ei voitaisi edes ajatella, että perheitä ei integroitaisi jollakin tavalla mukaan toimintaan. Jalkapallossa tämä puoli on käsittääkseni melko lailla lapsenkengissään. Syynsä on silläkin, että taktista ja psyykkistä tai itse asiassa psykososiaalista valmennusta ei tutkita, siitä ei ole paljonkaan oppimateriaalia tai opetusta.

Vertailussa eri maiden kesken kiinnittää huomion tietysti se, että kokonaisvaltainen tarkastelu nostaa Saksan ja Ruotsin sekä Espanjan ja siihen ryhmään kuuluvien maiden pelaajien rinnalle tai ohikin ja taitavat afrikkalaiset tai Balkanin alueen pelaajat jäävät niistä paljon jälkeen. Kysehän on juuri tästä: toiset ovat ikään kuin ylisuorittajia ja toiset alisuorittajia. Toisin päin ajateltuna voidaan tulevaisuus nähdä myös niin, että juuri Afrikan ja Balkanin – sekä myös Suomen – joukkueilla ja pelaajilla on runsaasti potentiaalia kehittyä huipulle, kun taas Saksa ja Ruotsi ottavat irti kaiken tehon, minkä ”koneestaan” saavat.

Valmennukselliset tekijät

Keskeisimmät havainnot valmennuksesta lienevät seuraavat: valmentajien ja oman pelitavan ja – taktiikan merkitys on viime vuosina noussut selvästi. Julkisuudessa puhutaan paljon ”puolustuksen kautta” pelaamisesta, jolla tarkoitetaan sitä, että menestyvän joukkueen tulee puolustaa joko koko joukkueella tai ainakin se on taktisesti ja henkisesti tärkeä asia. Silti ajatus on hiukan ristiriitainen, sillä monet menestyvät joukkueet lähtevät pelin hallinnasta ja vielä suurempi osa sen kontrolloinnista.

Itse en käyttäisi termiä ”puolustuksen kautta”, koska silloin myös hyökkäys ja aggressiivinen karvauspelikin lasketaan puolustukseksi ajatuksella ”hyökkäys on paras puolustus”. EM-kisoissakin tehtiin paljon maaleja ja kaiken lisäksi yllättävästi eli murrettiin hyvät puolustukset panostamalla mielikuvitukselliseen ja – mikä tärkeintä rohkeaan, hyökkäysalueella tai sen osalla miesyivoimia tuottavaan pelitaktiikkaan.

Myös erilaiset kenttäryhmitykset tukevat ajatusta siitä, että taktiikoilla on yhä tärkeämpi merkitys nykyjalkapallossa. Tärkeitä termejä ovat kohtaamisen alue, jolla tarkoitan sitä, millä alueella aiotaan riistää pallo vastustajalta. Tämä myös antaa lähtökohdan omalle hyökkäyspelille. Ja

tästähän siis puhutaan silloinkin, kun käytetään termiä 2-suunnan pelaaminen. On siis osattava puolustaa – peittää ja riistää – ja lähteä nopeasti hyökkäyksiin, joissa pyritään saamaan aikaan miesylivoimia tietyille alueille tai saada palloa tyhjiin tiloihin.

Tämä puolustuslinjan taakse pelaaminenhan oli yksi ”vanha uutuus”, jonka Espanja esitteli EM-kisoissa. Erittäin vaikea pelitaktiikka, joka onnistuu vain joukkueelta, joka kykenee hallitsemaan hyvin keskikenttää, jotta äärimmäisen tarkasti ajoitetut ja osoitetut syötöt pystyy oikea-aikainen ja rohkea hyökkääjä vastaanottamaan. (Huom. vuoden 2012 kisoissa Espanja pelasi näin oikeastaan vain loppuottelussa Italiaa vastaan).

Oma pelitapa on ”mantra”, jolla tänä päivänä pärjää hyvin pitkälle – Saksa loppuotteluun, Venäjä välieriin, Kreikka neljä vuotta sitten mestariksi. Toisaalta Italia, Ruotsi tai Tseki eivät pärjänneet kovin hyvin, vaikka niillä varsin hioutuneet omat pelitavat ovatkin. Oma pelitapa onkin sitä tärkeämpi, mitä huonompi pelaajamateriaali joukkueella on, vaikka huipuillakin se täytyy olla. Toisaalta omaa pelitapaa vieläkin tärkeämpää on kyky pelitaktiikan variointiin, minkä Espanja ja Turkki osasi, Hollanti esimerkiksi ei.

Espanjan valmentaja **Aragones** kykeni tekemään taktisen siirron – yleensä pelaajavaihdon avulla – ennen kuin hänet oli siihen pakotettu ja hetkellä, jolloin siirto ehti vaikuttaa Espanjan peliin. Useinhan vaihdot tehdään liian myöhään eikä uutta taktiikkaa ehditä toteuttamaan. Saksahan oli tästä loppuottelussa karmaiseva esimerkki – siirrot tehtiin liian myöhään eikä niistä seurannut mitään muutosta kentällä. Voi tietysti olla, että he eivät yksinkertaisesti kyenneet tekemään muutosta, vaikka tarkoitus olisi ollutkin.

Tärkeä tekijä nykyään on myös se, miten joukkueet voivat valmistautua arvokisoihin, mutta myös yksittäisiin otteluihin. Kun huippuseurat ja –pelaajat ovat kiinni seurojen erilaisissa liigoissa, niin maajoukkueet voivat kärsiä. Tämä tietysti voi tehdä sen, että maajoukkueetasolla nykyään pärjäävät sellaisetkin joukkueet, joiden pelaajat eivät pelaa huippuseuroissa. A-maajoukkueet ehtivät ja jaksavat harjoitella yhdessä ja pelaajille on tärkeää näyttää osaamisensa juuri maajoukkueissa. Tämä kehityshän on aika tuttua myös jääkiekosta ja muistakin ammattilaisjoukkuepeleistä. Se tietysti lisää Suomen mahdollisuuksia jalkapallossakin.

Jos sitten ajatellaan, miten asioihin voi vaikuttaa, niin tämä osio näyttää SPL:n ja A-maajoukkueen valmentajan osalta aika hyvältä. Kaikkiin tekijöihin voi vaikuttaa aika nopeallakin aikataululla, sen on osoittanut vaikkapa **Guus Hiddink** eri maiden valmentajana toimiessaan, vaikka parempia esimerkkejä ovatkin ne, jotka ovat toimineet pitkään jonkun tietyn maan päävalmentajana. Tai joissa on tietty yleisesti hyväksytty peruskäsitys siitä, minkälaista A-maajoukkueen pelin pitää olla.

Tärkeää ei tietenkään ole pelkkä pelitapa, vaan se, että tuo pelitapa on menestystä tuova. Piintynyt pelitapa voi olla myös suurin tie turmioon, josta ehkä Englanti on ollut paras esimerkki. **Stig-Göran Eriksonhan** toi uuden, menestystä tuovan pelitavan vanhan loppuun käytetyn tilalle. Valitettavasti Eriksonin uudistusten ei annettu kehittyä riittävän pitkälle.

Valmennuksen yleinen taso ei Suomessa ole heikko, mutta ehkä juuri näissä edellä mainituissa tekijöissä on parannettavaa. Psykososiaaliskulttuuristen tekijöiden merkitys lisääntyy sitä mukaa, kun peli muuttuu taktisesti vaativammaksi. Tällöin psyykkiset, tiedolliset ja sosiaaliset tekijät nousevat arvoonsa. Taktiikkaan on esimerkiksi luotettava, vaikka se ei tuntuisi itselle sopivankaan tai vaikka se ei heti tuottaisi tulosta. Syy alueen välttävään osaamiseen ei ole pelkästään Palloliitossa, vaan alan osaaminen on Suomessa – itse asiassa tutkimuksen tasolla muuallakin – aika heikkoa. Selvästi siis alue, jota kehittämällä Suomi voisi saada myös kilpailuetua muihin maihin.

Ja valmennuksen tasoonhan Palloliitto voi ehkä kaikkein eniten vaikuttaa – se on urheilujärjestöjen yksi keskeisimpiä tehtäviä. Itse lisäisin voimakkaasti yhteistyötä alan tutkijoiden kanssa ja ottaisin rohkeasti oppia muista lajeista. Suomalainen valmennustietous on sinänsä aika korkeatasoista ja menestystä saavutetaan laajalla rintamalla juuri korkeatasoisen valmennuksen ansiosta. Valmennuksen taso ei tosin ole kiinni vain laadusta, vaan myös määrästä, jolloin liiton, alueiden ja seurojen merkitys lisääntyy. Junioreiden valmennusosaamisen nostamisessa on monia muitakin keinoja kuin liiton kurssit.

Valmennuksen taustat

Pelaajamateriaalilla käsitän tässä kohdassa laajempaa pelaajamateriaalia kuin mistä A-maajoukkue valitaan, mutta en kuitenkaan koko maan pelaajistoa. Ajattelen, että maassa täytyy olla riittävä määrä tasokkaita pelaajia, joista valitaan maajoukkueet, mutta myös niin, että riittävää kilpailua pelaajien kesken syntyy. Jos aikuispelaajat luokiteltaisiin viisiportaisella asteikolla, niin menestyvässä maajoukkueessa täytyisi olla 2-4 viitosluokan pelaajaa ja loppujen tulisi olla hyvää nelosen tasoa mukaan lukien vaihtopelaajat.

Seuraavassa kategoriassa joukkueessa voi olla vain neloskategorian pelaajia ja vaihdossa muutama kolmoskategorian pelaaja. Suomen maajoukkueessa on itse asiassa ollut pitkään kaksi viitoskategorian pelaajaa, mutta vastaavasti liian vähän neloskategorian pelaajia ja liikaa kolmoskategorian pelaajia. Viime vuosina ei ole tainnut olla enää yhtään kakkoskategorian pelaajaa kentällä, mutta vaihtopenkillä heitäkin on voinut olla.

Jotta pelaaja nousisi tuohon toivottavaan neloskategoriaan, tulisi hänen nykyisten kriteerien mukaan pelata vakituisesti ja aika hyvinkin vähintään 'supermaiden' kakkosliigoissa tai Hollannin, Ranskan, Venäjän, Turkin ja joidenkin muiden maiden ykkösliigoissa. Silti poikkeuksiakin löytyy ja todella monissa joukkueissa on omienkin maiden ei niin korkeatasoisten liigojen huippuja. A-maajoukkueessa tarvitaan hyviä pelaajia, joilla on kokemusta, jota voi myös saada maajoukkueessa, jos ei sitä seurajoukkueessa saa.

Kotimaisen liigan tasoon ei Palloliitolla eikä päävalmentajalla ole kovin paljon vaikutusmahdollisuuksia. Toki liitto voisi painostaa liigaa pienemmäksi, mutta sekään ei välttämättä tee liigaa paremmaksi. Sen sijaan on kaksi tekijää, jotka olen tähän nostanut, joihin Palloliitto voi paljonkin vaikuttaa. Pelaajien tuki ja nuorten motivointi ovat ehkä aika yllättäviäkin vetoja tähän muuten tuttuun listaan. Lähtökohtana on se, että Suomessa nuorten pelaajien tukeminen ja motivointi ovat oleellisia asioita, jotta saavutettaisiin tavoite, jossa tasokkaita aikuispelaajia olisi riittävästi A-maajoukkueen tarpeisiin.

Vaikka nämä asiat yleensä ajatellaan hoidettavaksi seurojen tai perheiden kautta, niin uskon, että Suomessa myös Palloliitolla voisi olla entistä aktiivisempi rooli asiassa. Perustelen asiaa seuraavasti. Suomessa jalkapallo ei ole niin merkittävä urheilulaji, että nuoret motivoituisivat ikään kuin itsestään tavoittelemaan jalkapalloilijan uraa. Jalkapalloilijoiden tukijärjestelmät ovat kehittyneet myös lajin huippumaissa ja kohderyhmänä ovat juuri 15-23 –vuotiaat, joiden uraa ja kehitystä pyritään eri tavoin tukemaan.

Murrosiässähän nuoret irtautuvat Suomessa kulttuurisesti perheiden vaikutuspiiristä ja omien kavereiden merkitys lisääntyy. Jos näissä kavereissa ei ole jalkapalloon tai edes urheiluun myönteisesti suhtautuvia, niin moni lupaava ura katkeaa tai ainakin heikkenee kehityksen kannalta ratkaisevien vuosien aikana. Tarkoituksenani ei ole rakentaa mitään sisäoppilaitossysteemiä, vaan Suomen oloihin sopivaa tukijärjestelmää.

Tavoitteena tulisi olla se, että potentiaaliset A-maajoukkuepelaajat saisivat riittävästi tukea niin, etteivät he lopettaisi – aika moni ”lahjakkuuksista” tekee nykyään senkin – vaan heidän uransa jatkuisi vaikeuksienkin jälkeen noususuuntaisesti ja tuetusti. Suomessa ei ole varaa hukata yhtään kykyä ja on yritettävä turvata riittävän suuren joukon jatkavan huippuun tähtäävästi.

Tuen ja motivoinnin keinojen ei tarvitse olla kovin raskaita eivätkä edes kalliita. Yksi mahdollisuus on Internet-pohjainen tuki, jolla tällainen ”akatemia” voisi pitää yhteyttä sekä toisiinsa että valmentajiin ja ”mentoreihin”, jotka olisivat tietysti nykyisiä tai entisiä A-maajoukkuepelaajia. Voisi ajatella, että joka ikäluokasta 200 tai vaikkapa vain 60 pelaajaa kuuluisi tällaisen tuen ja motivoinnin piiriin. Yhteiset kokoontumiset, esimerkiksi A-maotteluihin ja erilaisiin tapaamisiin, voisivat olla arvaamaton tuki nuorille, jotka yrittävät tavoitella taivaita. Tarvitaan juniorimaajoukkueita suurempaa piiriä, jonka pelaajat harjoittelisivat määrätietoisesti, valmennuksellisesti oikein ja motivoituneesti.

Yhteenvetoa

Asetin tavoitteeksi analysoida Suomen A-maajoukkueen menestyksen kohottamiseksi tarvittavia tekijöitä ja esittää oman ehdotuksen niiksi toimiksi, jotka voivat tuota pitkään odotettua menestystä parhaiten tukea. Olen käynyt edellä läpi niin eri jalkapallojärjestelmien vahvuuksia kuin heikkouksia eri menestykseen vaikuttavien tekijöiden suhteen. Olen myös arvioinut suomalaisen jalkapallojärjestelmän vahvuuksia ja heikkouksia suhteessa muihin järjestelmiin ja osin olen myös keskustellut muun suomalaisen huippu-urheilun valmennuksen kanssa.

Tavoitteena on ollut löytää ne tekijät, joilla parhaiten ja tehokkaimmin kehitettäisiin A-maajoukkueitamme. Osa tekijöistä voidaan toteuttaa nopeastikin, osa vaatii pidemmän aikaa. Olen myös arvioinut sitä, kuka/mikä taho pystyy vaikuttamaan muutokseen, jota eri tekijöiden kohdalla tarvitaan.

Seuraavassa vielä yhteenvedonomaaisesti jo edellä esittelemäni painopisteet kehittämisessä:

1. Pelaajamateriaali ja pelaajien osaamiset

- pelitaktisen osaamisen kehittäminen
- psykososiaalisen osaamisen kehittäminen

Vaikuttajana tärkein lyhyellä tähtäimellä on kulloinenkin päävalmentaja. Palloliitto voi vaikuttaa asiaan myös omien valmentajiensa, valmentajakoulutuksen, tutkimus- ja kehitysyhteistyön kanssa, jossa yhteistyökumppaneina tutkijat ja muiden lajien osaajat.

2. Valmennukselliset tekijät

- suomalaisen pelitavan kehittäminen
- kisoihin ja otteluihin valmistautumisen parantaminen

Suomalaisen pelitavan kehittäminen voi olla vaikeakin tehtävä, mutta jos lähtee tekemästäni vertailusta, niin peruselementit on löydettävissä jostakin Kreikan ja Ruotsin –pelitapojen suunnalta. Espanjan tai edes Saksan kaltaisten pelitapojen toteutukseen eivät suomalaisten pelaajien eikä kulttuurinkaan eväät riitä. Pelin hallinta huippumaita vastaan on äärettömän vaikeaa. Sen sijaan aloitteellisuus, kontrolli ja yllätyksellisyys voisivat olla elementtejä, joita Suomen A-maajoukkueen

tulisi kehittää voimakkaasti, jos se aikoo päästä tavoitteisiinsa. Äärimmäisen tärkeää on se, että maajoukkue valmistautuu erittäin huolellisesti jokaiseen otteluun.

3. Valmennuksen taustat

- Nuorten kyvykkäiden pelaajien monipuolinen tukeminen ja nuorten pelaajien motivointi
- Yhteistyö Palloliiton, seurojen ja perheiden kanssa

Nämä menevät osin päällekkäin, vaikka ensin mainittu tarkoittaa 16-23 –vuotiaiden tehokasta, mutta edullista tukemista niin harjoittelussa, elämässä, opiskelussa kuin urasuunnittelussakin. Tärkeintä ovat yhteisyyden luominen, mentorit ja hyvä tietämys uraan liittyvissä asioissa. Nuorten motivointi koskee myös nuorempia pelaajia, joita tulisi eri tavoin houkutella jalkapallon pariin, kehittyä siinä ja pysyä mukana mahdollisimman pitkään.

Kokonaisuuden kannalta erityisen tärkeää on saada liitto ja seurat tukemaan perheitä, koska lopultahan on kysymys siitä, että perheissä jalkapalloilijatkin kasvavat. Joukkuelajeissa on jotenkin ajateltu, että perheet ovat välttämätön paha kokonaisuuden kannalta, vaikka muissa lajeissa on erittäin hyvin huomattu, että ilman perheiden tukea ei synny huippu-urheilijoita.

Tässä esitetyt kehittämisen kohteet eivät tarkoita sitä, että jotkut muut tulisi jättää hoitamatta, päinvastoin. Niitä tulee kehittää edelleenkin aktiivisesti, mutta nämä tässä esitetyt asiat tuovat jotain uutta kokonaisuuteen ja auttavat samalla vanhoja keinoja – esimerkiksi pelaajien teknisen tai fyysisen osaamisen kehittäminen – kehittymään entisestään. Joskus yhteen tavoitteeseen päästään toisen tavoitteen toteuttamisen kautta. Motiivi harjoitteluun ja tuki uran jatkamiseen ovat varmaankin erittäin suuressa yhteydessä pelaajien tekniseen ja fyysiseen taitoon.

Ja A-maajoukkuepelaajien taktinen osaaminen eli tieto siitä, mitä kussakin tilanteessa itse teen ja muut tekevät, auttaa lisäämään kovasti mainostettua pelinopeutta. Nopeus ei ole pelkkää fysiikkaa, vaan se on ajattelun, ymmärryksen ja yhteistyön nopeutta. A-maajoukkueessa ei voi enää tehdä tuhansia toistoja, vaan taktiset kuviot rakentuvat ajatuksina, mielikuvina ja luottamuksena toisiin ja valmentajaan.